

AAM GROUP

GYORSÍTÓSÁV III.

Ajánlás a fejlesztési források hatékonyabb felhasználásához
2009.10.28.

SZERZŐGÁRDA

Felelős kiadó:

Szűcs Zoltán
partner
vezérigazgató
AAM Tanácsadó Zrt.

Vass Péter
partner
közigazgatási üzletágvezető
AAM Tanácsadó Zrt.

Szerkesztő:

Cserneczky Tamás
menedzser tanácsadó
EU üzletágvezető
AAM Tanácsadó Zrt.

Saád Tamás
menedzser tanácsadó
Projektmenedzsment és
finanszírozás üzletágvezető
AAM Tanácsadó Zrt.

Szakértők:

Dr. Árva László
közgazdászprofesszor
egyetemi oktató
ESSCA¹

Dr. Bod Péter Ákos
közgazdászprofesszor
egyetemi tanár
Budapesti Corvinus Egyetem

Halász Róbert
menedzser tanácsadó
oktatási üzletág
AAM Tanácsadó Zrt.

Dr. Habuda Judit
közgazdász
független tanácsadó

AAM Tanácsadó Zrt.
1133 Budapest, Váci út 76., Capital Square Irodaház
Telefon: +36 1 465 20 70, + 36 1 465 2071
Email: aam@aam.hu
Web: www.aam.hu, illetve www.gyorsitosav.hu

¹ École Supérieure des Sciences Commerciales d'Angers

ELŐSZÓ

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv 2010-ben félidejéhez érkezik. Reális forgatókönyvnek tűnik, hogy jövő év végére sor kerül a hétéves keret akár 70%-ának lekötésére is. Mivel az ország jelenlegi és várható gazdasági helyzetében a 2011-2013 években elkölthető keret még mindig a legmeghatározóbb forrása lesz a fejlesztéseknek, indokolt szembenéznünk azzal, mit is értünk el a már lekötött pénzekkel.

Különösen aktuális az ÚMFT programjainak félidei felülvizsgálata, hiszen az eredeti tervek 2006-ban még egy teljesen más gazdasági és költségvetési helyzetben születtek meg.

Az AAM Tanácsadó Zrt., 11 országban végrehajtott, több mint 1500 sikeres projekt tapasztalatával, az Európai Unió intézményrendszerének létrehozásában, működtetésében és fejlesztésében szerzett, a piacon egyedülálló mélységű szaktudással rendelkezik, amelynek birtokában feladatának érzi, hogy hozzájáruljon a hazai gazdaság fellendítéséről szóló, érdemi diskurzushoz.

Mint ilyen szellemi műhelynek, egyben felelősségünk is hogy tudásunk ne csak vállalkozásunkat és ügyfeleinket gazdagítsa, hanem minél szélesebb réteghez eljutva járuljon hozzá hazánk sikeréhez is. Ezért feltett szándékunk a 2008 decemberében elkezdett Gyorsítósáv tanulmánysorozat folytatása, ami most már – nagy örömünkre – mind több szakértő és döntéshozó részvételével, egyre bővülő szakmai párbeszéd ösztönzőjévé vált.

A gyakorlati problémák megoldására fókuszáló tanácsadó céggént ügyfeleinknél is a kitörési pontok keresése, a fejlesztések megtervezése, irányítása a legfontosabb feladatunk. Ebben a kötetben arra teszünk kísérletet, hogy bemutassuk, milyen módon találhatnánk meg közösen azokat a kitörési pontokat, amelyek az országot fenntartható fejlődési pályára állítják a válság utáni időszakban.

Egy ilyen tanulmány keretei közt teljes mélységében természetesen nem vállalkozhatunk az ÚMFT felülvizsgálatára, de a fejlesztési programok egy szeletére fókuszálva megmutatjuk, hogy álláspontunk szerint milyen logika mentén volna érdemes az újratervezést végrehajtani. Remélem, hogy a korábbi kötetekhez hasonlóan ezúttal is nyitott, érdemi szakmai párbeszédet indítunk el a témafelvetéssel, és a változásokon keresztül közösen, egy fenntartható magyar gazdasági növekedés alapjait teremtjük meg.

Budapest, 2009. október 28.

Szűcs Zoltán
partner, vezérigazgató
bejegyzett vezetési tanácsadó (CMC)

MIT JAVASLUNK?

Miközben még javában érezhető a pénzügyi, gazdasági válság hatása a magyar gazdaságban, időszerű feltenni a kérdést, mit kell tennünk azért, hogy belátható időn belül fenntartható, érezhető fejlődés jellemezze Magyarországot.

Minden nyilvánvaló sikeres példa azt mutatja, hogy egy ország akkor tehet szert előnyre a globális versenyben, ha megfelelő egyetértés mellett **kijelöl néhány fejlesztési prioritást, és azokat következetesen végig is viszi**. Ugyan stratégiából, fejlesztési tervből itthon talán több is van mint kellene, meglátásunk szerint ilyen országos fejlesztési célokat ma nem lehet Magyarországon azonosítani, vagy – máshonnan nézve – túl sok ilyen prioritást is lehet találni.

Részben ez is az oka, hogy miközben az ország jelentős Európai Uniós forrást használ fel fejlesztési célokra, kiugró, a nemzetközi versenyben áttörést jelentő eredményt még nem sikerült felmutatni.

A megfelelő fókuszok megtalálása méginkább indokolt most, mert hazánk számára a fejlesztési források túlnyomó többségét kínáló **Új Magyarország Fejlesztési Terv 2010-ben félidejéhez érkezik** és az ún. akciótervekből megismerhető elképzelések alapján a 2013-ig rendelkezésre álló keret akár 70%-a is lekötésre kerülhet. Bármilyen célok kijelölésére kerüljön is sor a következő években, a fennmaradó kb. 2000 Mrd Ft felhasználásával **érezhető hatás, változás már csak egy jól fókuszált program mellett lesz elérhető**.

Ennek megfelelően **a 2010-es év legfontosabb feladatának tekintjük új gazdasági kitörési pontok beazonosítását**, amelyek

- az ország adottságaira építenek;
- nemzetközi szinten is versenyképes munkahelyeket teremtenek;
- a rendelkezésünkre álló hazai erőforrásokkal, illetve az EU fejlesztési forrásaival három éven belül eljuttathatóak a fenntartható fejlődési pályáig;
- közmegegyezést élveznek.

Ilyen lehetőségnek tekintjük például a felsőoktatás exporttevékenységének bővítését. Bármilyen furcsán hangzik is, a magyar felsőoktatás a külföldi diákok hazai képzésével jelenleg is részben exportra „termel”. Ez a tevékenység megfelelő állami szerepvállalás, és fejlesztési programok segítségével olyan nagyságrendre fejleszthető, amely magas hozzáadott értékű munkahelyek ezreit, és további munkahelyek tízezreit teremtheti meg, stabilizálva ezzel a magyar felsőoktatásban több intézményt, és a nekik otthont adó vidéki városok munkaerőpiacát.

Természetesen több kitörési pont lehetséges és szükséges a fenntarthatóság eléréséhez. Ebben a tanulmányban javaslatokat fogalmazunk meg a lehetséges kitörési pontok kiválasztásával kapcsolatban. Emellett bemutatjuk, hogy milyen fejlesztési program adhatna lökést a magyar felsőoktatási export ösztönzésével a munkahelyteremtésnek.

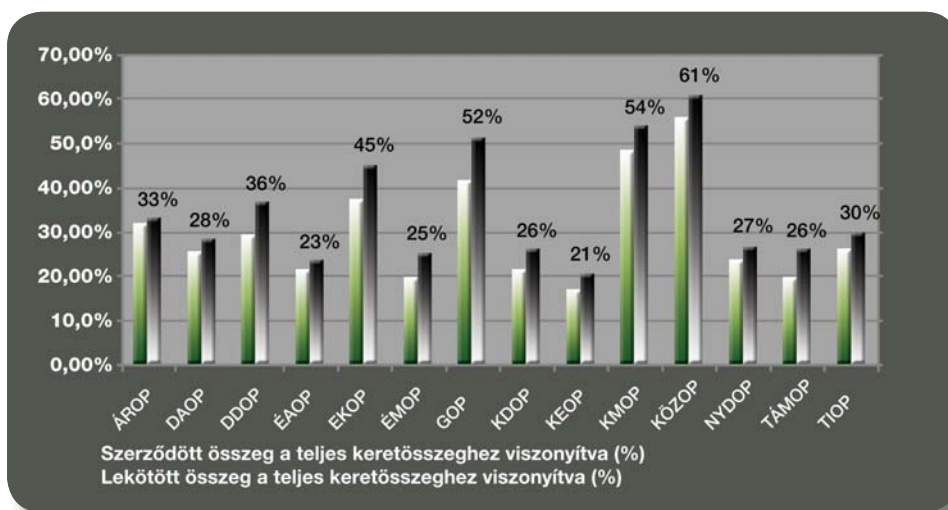
Mindez persze nehezen elképzelhető az ÚMFT felülvizsgálata nélkül, hiszen a 2006-ban jellemző trendek (közepes mértékű, de folyamatos gazdasági növekedés, bővülő világgazdaság) alapján megtervezett program gyakorlatilag az utolsó forintig meghatározza, hogy milyen fejlesztésekre költethet az ország 2013-ig. Az elmúlt három évben viszont a körülmények jelentősen megváltoztak, és mára az ország is több tapasztalattal rendelkezik az uniós források felhasználása terén.

Elsőként – a következő fejezetben – bemutatjuk az ÚMFT jelenlegi helyzetét.

AZ ÚMFT HELYZETE JELENLEG

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv kifizetési adatai egyértelműen javuló tendenciát mutatnak. Míg az első Gyorsítósáv tanulmány időpontjában (2008. december) csak kb. 80 Mrd Ft kifizetésére került sor, a második kötetnél (2009. május) ez az érték már 280 Mrd Ft, október közepén pedig 530 Mrd Ft-on állt az NFÜ honlapján a számláló.

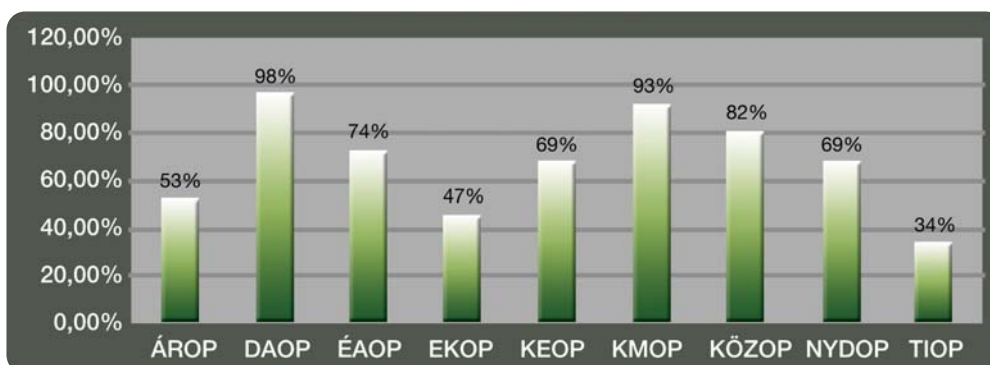
A kifizetési adatok egy éven belül további jelentős növekedést mutatnak majd, mert a lekötött összeg 2009. október végére elérte a háromezer milliárd forintot, vagyis a teljes, hétéves keret negyven százalékát. A lekötés mértéke persze Operatív Programonként eltér, ahogy ez a következő diagramon is látható:

1. ábra: az ÚMFT Operatív Programjaiban² 2009 októberéig lekötött támogatás és a hétéves keret aránya³

Ugyanakkor nagy a valószínűsége annak, hogy a Gazdasági Minisztérium által remélt 800 Mrd Ft kifizetése nem történik meg 2010-ben, és az AAM által a gazdasági válság kezelése keretében javasolt 1000 Mrd Ft-os összeg elérhetetlen álmoknak tűnik 2010 közepéig.

A kifizetés terén tapasztalható elmaradást jól mutatja, hogy kilenc operatív programban a forrásokat kezelő intézményrendszer által a 2008. év végére várt tervet sem érte el a 2009 októberében tapasztalható tényérték.

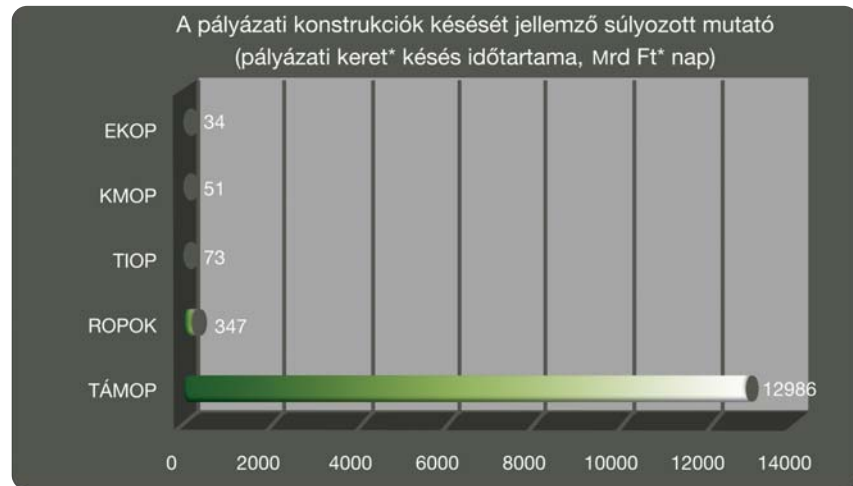
2. ábra: az ÚMFT-ből kifizetett források 2008. év végi terv, és 2009. októberi tényértékeinek arányai azoknál a programoknál, ahol a tény nem éri el a terv értéket⁴

² Az Operatív Programok teljes megnevezése és ismertetésük megtalálható a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) honlapján (www.nfu.hu).

³ Az NFÜ honlapján október közepén található adatok alapján, a keret forintra számításánál 260 Ft/EUR arányt alkalmazva.

⁴ Az NFÜ honlapján található 2007-2008 évi akciótervek tervszámai, és az NFÜ honlapján október közepén közzétett tényadatok alapján.

Az elmaradás oka, több gyorsítócsomag bevezetése után is elsősorban az elhúzódó államigazgatási egyeztetési eljárásokban keresendő, ami fejlesztéspolitikai kérdés, nem az intézményrendszer működését jellemzi. A beérkezett számlák kifizetése ugyanis jellemzően határidőre megtörténik, a kifizetések elmaradásának okait a projektek jellegében, illetve a pályázatok megjelenítéséhez, és a kiemelt projektekhez kapcsolódó döntések csúszásában látjuk. Ha az NFÜ honlapján elérhető 2009. áprilisi pályázati ütemtervvel vetjük össze a pályázatok valós megjelenési időpontjait, összesen 2963 nap csúszást regisztrálhatunk. Máshogyan nézve, összesen 121 Mrd Ft értékben találunk olyan pályázati konstrukciókat, amelyek legalább egy hónapot csúsztak a tervezethez képest. A valós helyzet ennél valamivel még kedvezőtlenebb, mert a vizsgált listák nem tartalmazzák az ún. kiemelt projekteket, amelyek jellemzően még komolyabb csúszásokat élnek meg.

3. ábra: a pályázati konstrukciók késése 2009 áprilisa óta⁴

Ez a csúszás ugyanakkor talán érthető is lehet, hiszen a 2007-2008-as és 2009-2010-es akcióterveket figyelembe véve összesen 1154⁵ pályázati konstrukció részletes kidolgozását, megjelentetését, lebonyolítását kell az NFÜ-nek és a Közreműködő Szervezeteknek megoldaniuk, miközben Magyarországon korábban több év alatt összesen nem volt elérhető ennyi pályázati konstrukció.

Minden pályázat legalább egy minisztérium bevonását⁶, előkészítő tanulmányokat, részletes útmutatók megszerkesztését, számtalan elszámolási szabály kialakítását, informatikai előkészítést, társadalmi egyeztetést igényel, ami ilyen volumenben elismerésre méltó teljesítmény a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség részéről. Ha adott esetben egy regionális pályázatról van szó, a kidolgozásba, egyeztetésbe bekapcsolódik a régió fejlesztési tanácsa is, tovább növelve az egyeztetési, koordinációs kihívást.

Ugyanakkor jogos a kérdés, hogy ez a hatalmas erőfeszítés meghozza-e majd eredményét, illetve ilyen típusú erőfeszítésre van-e szükség a foglalkoztatás bővítéséhez, és a tartós növekedés feltételeinek megteremtéséhez, amelyeket az ÚMFT elsődleges célként tűzött ki.

Ilyen sok pályázat menedzselése, koordinációja elképesztő mértékű feladat és kihívás, de korántsem biztos, hogy magában hordozza a tartós, áttörést jelentő siker zálogát.

Ha csak azt nézzük, hogy az NFÜ honlapján októberben aktuálisan előrejelzett 69 pályázatból 24-nek kisebb a teljes kerete mint 2 Mrd Ft, ebből 9-nek pedig 1Mrd forintnál is kisebb, akkor kaphatunk képet arról, hogy **mennyire elaprózott ma Magyarországon a fejlesztési célú program portfólió.**

⁴ Az NFÜ honlapján közölt áprilisi ütemterv és az októberi aktuális állapot alapján. A csúszásokat az érintett pályázati kerettel súlyozott értékkel tüntettük fel.

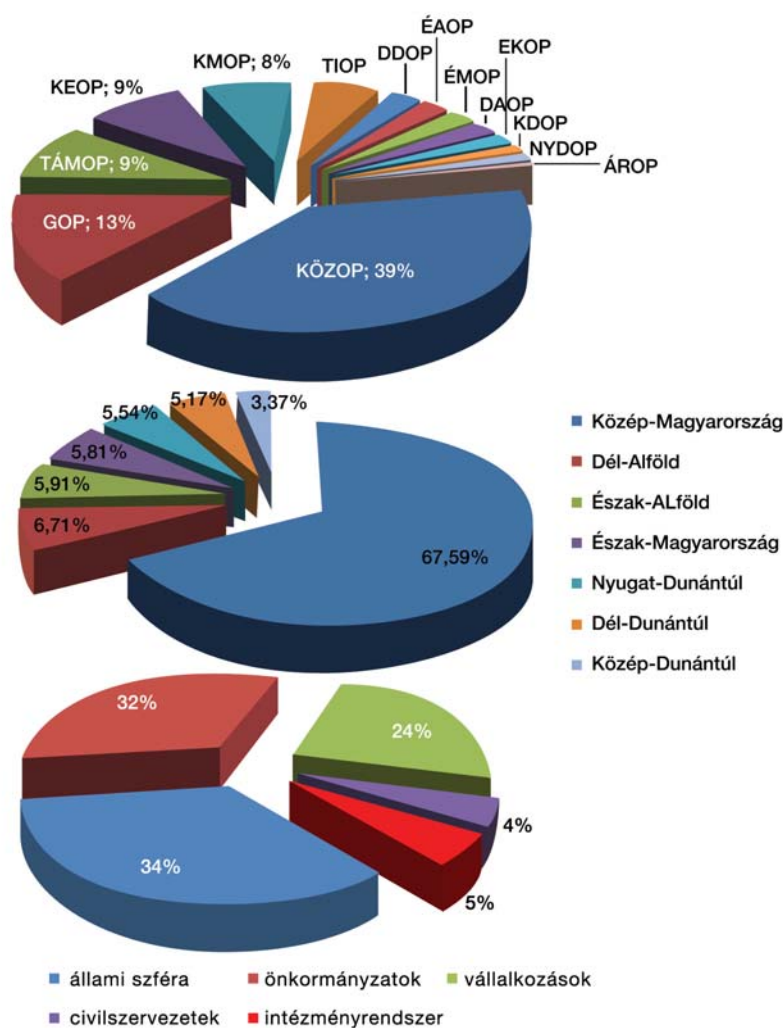
⁵ Az NFÜ honlapján közölt adatok alapján, a Regionális OP-k hasonló tartalmú konstrukcióit is külön számolva.

⁶ A pályázatok kezdeményezői, szakpolitikai felelősei szintén a minisztériumok, illetve egyes esetekben közvetlenül a Kormány.

Az ország persze összetett problémahalmazzal küzd, de vajon reális lehet-e mindegyikre az EU által adott támogatások segítségével megoldást találni úgy, hogy már ún. prioritásból is 85 darabot fogalmazzunk meg? Ezek a prioritások ráadásul kevés fókuszot mutatnak, alig található köztük olyan, amelyik valóban meghatározó arányt képviselne.

A számokat átvizsgálva ugyanakkor más jellegű fókuszok is kiolvashatóak:

1. a megítélt támogatások 67 %-a⁷ az egyébként fejlettnek tekinthető közép-magyarországi régióban bejegyzett szervezetekhez kerül. Ez ugyan tartalmaz olyan fejlesztéseket, amelyek vidéken valósulnak meg, de jól mutatja, hogy csak a támogatások kisebb részében (elsősorban a regionális programokban) lehet aktív szerepe az – egyébként területfejlesztési szempontból elvileg prioritált – többi régióknak. Ha projektek helyszínét vizsgáljuk, még akkor is 33%⁷ a fővárost is magában foglaló régió által elnyert források aránya.
2. a támogatások meghatározó mértékét az államháztartáson belül megvalósuló fejlesztések használják fel. A támogatott pályázatok 33%-át⁷ a magyar költségvetésből finanszírozott szervezetek adták be. Az általuk elnyert összeg aránya ennél még magasabb, mert jellemzően az átlagnál jóval nagyobb értékű pályázatokat nyújtanak be ezek a szervezetek.
3. a forrásoknak csak 20-23%-a⁸ fordítódik közvetlen gazdaságfejlesztésre a Gazdaságfejlesztési és a Regionális Operatív programokon és a TÁMOP egyik prioritásán keresztül.

4. ábra: a 2009. októberig lekötött források aránya OP-k, régiók, szektorok között⁹

⁷ az NFÜ honlapja található adatok alapján

⁸ az NFÜ honlapján található adatok alapján, a GOP-ot és a ROP-ok megfelelő prioritásait számba véve

⁹ Az NFÜ honlapján október közepén közzétett adatok alapján. A szektorok közötti arány becslését a prioritások szektorokhoz rendelésével végeztük el.

A fenti tények azt a többek által megfogalmazott véleményt támasztják alá, miszerint az ország hosszútávú felemelkedését célzó ÚMFT forrásai - döntő mértékben - olyan köz-célú beruházásokat, felújításokat szolgálnak ma, amelyeket egy jól működő gazdaság és költségvetés mellett, a befizetett adóforintokból kellene megvalósítani. **Sok támogatott beruházás nem mutat semmilyen kitörési lehetőséget az adott település, kistérség számára sem, sőt fenntartásának indokoltsága is kétséges.**

Ezek a számok egyben magyarázatot adnak arra is, hogy miért nem érezhető a foglalkoztatottságban a most már abszolút értékben is jelentős mértékű kifizetett összeg. Ahogy az előző Gyorsítósáv kötetben bemutattuk, a különböző beruházási lehetőségek foglalkoztatási hatása, s ezáltal hazai jövedelem termelő hatása különböző.

Tény, hogy a támogatások nagy része infrastruktúra fejlesztésre fordítódik, ezért érdemes ezt az építőiparból vett gyakorlati tapasztalatokkal szemléltetni. Az építőiparban elterjedt normarendszer alapján, jól becsülhető az egyes tevékenységek közvetlen foglalkoztatási hatása.

magas tőkeigény

magas
élőmunkaigény

Beruházás jellege	1 Mrd Ft beruházás közvetlen munkaerőigénye
autópálya-építés	7 fő
csatornázási munkálatok	106 fő
lakóházak felújítása	147

1. táblázat: egyes építési beruházás típusok foglalkoztatási hatása¹⁰

Amint a fenti táblázat is mutatja, a már lekötött pénzek jelentős részét kitevő vonalas¹¹ infrastruktúra-fejlesztés a legkevésbé munkaerőintenzív beruházási formák közé tartozik, ezért a magas összegek ellenére sem váltanak ki jelentős foglalkoztatási hatást ezek a projektek.

Az ÚMFT eddig lekötött forrásainak többsége, a vonalas infrastruktúra fejlesztésen kívül is, olyan nem termelő infrastruktúrák fejlesztését finanszírozza, amelyek a megvalósulás után is államháztartási forrásokat igényelnek a fenntartáshoz. Igaz ugyan, hogy jelentős számban vannak ezek között olyan beruházások, amelyek fenntartása eddig is ilyen forrásból történt, de másik oldalról szemlélve a kérdést, **nem látható, hogy európai színvonalon, az EU pénzén létrehozott infrastruktúrát milyen pénzekből fogja fenntartani a magyar államháztartás, ha a gazdaság nem lesz képes a korábbinál magasabb, az európai színvonalnak megfelelő szintű jövedelem termelésére.**

Konklúzióként leszögezhető, hogy az eddig lekötött források kifizetése esetén sem várható jelentős közvetlen foglalkoztatási hatás, ugyanakkor olyan markáns kitörési pontok sem látszanak az ÚMFT-ben, amelyek egy fenntartható gazdaság teljesítményéből finanszírozott, magasabb életszínvonalú Magyarországot körvonaloznának.

Ez alapján, meglátásunk szerint, indokolt az ÚMFT teljeskörű felülvizsgálata, különösen mert a világgazdasági körülmények és Magyarország helyzete is jelentősen változott a terv 2006-os elkészítése óta.

A következő fejezetben bemutatjuk, hogy milyen elvek mentén volna – javaslatunk szerint – célszerű kitörési pontokat meghatározni és hogyan lehet az ÚMFT forrásait ezek szolgáltatóba állítani.

¹⁰ Krausz Zoltán - Saád Tamás - Schröder Mihály: Az építőipari szakmunkaerő igényének, valamint szakmák szerinti összetételének előrejelzése. Budapest, 2005, ÉTK - Építőipari Tájékoztatói Központ, p. 33. tanulmányban bemutatott módszertan alapján

¹¹ Jellemzően út, vasúti fejlesztések és a 4-es metró, illetve kisebb mértékben további tömegközlekedési fejlesztések.

4. KITÖRÉSI STRATÉGIA

Magyarország számára sajnálatosan a világgazdasági válság hatásainak megjelenése kellett ahhoz, hogy az eddig csupán néhány tudományos, szakmai műhelyben megfogalmazódott és nyilvánvalóan nem megfelelő erővel artikulált gazdaságstratégiai szakkritikák előtérbe kerüljenek. A politikai rendszerváltozás kezdete óta eltelt időszaknak volt ugyan néhány, gazdaságfilozófia értelemben vett progresszív éve, amelyben érzékelhető volt valamifajta stratégiai tudatosság, azonban **a gazdaságpolitika megfelelő szintjein jelenleg nem látszanak a valós gazdaságszerkezeti gondokra megoldást nyújtó fejlesztési irányok.**

Más közgondolkodók által is osztott véleményünk szerint, **Magyarország** – a költségvetési egyensúly elvárt mértékű javítása mellett – csakis egyfajta **progresszív gazdaságpolitika elveit képviselő, valóban hosszú távú stratégiai irányokat, kitörési pontokat összefogó országstratégia megvalósításával léphet a fenntartható fejlődés útjára.**

A stratégiai menedzsment általános elveivel megegyezően, az ország számára is szükség van egyfajta jövőképre, amely magában foglalja mindazt, amit országunkról a jövőbe tekintve gondolunk. A jövőkép fogalmazza meg azt, hogy hová szeretnénk az országstratégia megvalósítása, mint „út” által eljutni. A jövőkép nem egy lezárt, steril dokumentum, amely valahol, valamely gazdaságpolitikai vezető fiókjában lapul, hanem a gazdaságpolitika formálóinak következetes tervezési, majd megvalósítási munkája alapján formálódó, valamint a közösségben tudatosuló célok halmaza.

Véleményünk szerint jelenleg Magyarországnak nincs olyan jövőképe, amely valóban alapja lehetne a társadalom és a gazdaság pozitív jövőbe vetett hitének. Az elmúlt időszak mindezért gazdaságpolitikai értelemben is sokkal inkább tekinthető egyfajta sodródásnak, mintsem világos célokat és valós kitörési pontokat kereső korszaknak.

Jövőkép hiányában szükségképpen nem létezhet olyan egységes, konszenzuson alapuló országstratégia, amelynek megvalósításában – valamifajta elvi társadalmi szerződés alapján – az ország gazdasági döntéshozóitól és a társadalmi közösség tagjaitól elvárható volna bármifajta artikulált célokért való áldozatvállalás.

Hangsúlyoznunk szükséges, hogy az országstratégia módszertani értelemben nem lehet azonos a fejlesztéspolitika jelenleg csupán egyetlen eszközeként tekinthető Új Magyarország Fejlesztési Tervvel, mivel az – szerepét tekintve – kizárólag az Európai Unió források felhasználásának adott hétéves ciklusra vonatkozó irányait határozza meg. **A nemzetgazdasági szintű és stratégiai horizontú fejlesztéspolitika eszközenszerevének** – a mindenkor elérhető EU források irányait meghatározó tervezés mellett – **olyan kritikus területeken kell együttesen érvényesülnie, mint az adópolitika, az állami K+F források kezelése, az oktatáspolitikai, a regionális- és infrastruktúra politika, a foglalkoztatáspolitikai, az állami szabályozási gyakorlat sokféle eleme.**

Az EU által biztosított forrásokat irányító **Új Magyarország Fejlesztési Tervnek viszont teljes összhangban kell lennie az országstratégiával, méghozzá a fejlesztési források jelentős részét a gazdaság fejlesztési célok szolgálatába állítva.** Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a pályázati pénzek többségét a vállalkozásoknak kell adni, hanem azt, hogy a gazdaság (és nem a költségvetés) fenntartható pályára állításához szükséges célokra kell allokálni a forrásokat.

A Gyorsítósáv III. tanulmány készítőinek meggyőződése szerint csak azok az országok lehetnek a globalizálódó világgazdasági feltételrendszerben sikeresek, amelyek a gazdaság- és fejlesztéspolitika minden eszközünek adekvát, kiegyensúlyozott alkalmazásával igyekeznek valós, létező országstratégiájukat megvalósítani. Az Állami Számvevőszék¹² témánkhoz kapcsolódó megállapításai szerint nélkülözhetetlen a jövőkép meghatározása, valamint a nemzetgazdasági tervezési rendszer létrehozása – benne a középtávú költségvetési kerettel, illetve a középtávú kiadási keretekkel –, amely megszüntetné azt az államműködési hiányosságot, hogy a politikai, a makrogazdasági tervezési és a költségvetés készítési folyamat nem kapcsolódik megfelelően egymáshoz.

¹² Az állam célszerű gazdasági szerepvállalása a XXI. század elejének globális gazdaságában, 2009. szeptember.

A társadalmi-gazdasági stratégiaalkotás hazai intézményi keretei jelenleg sem szerkezeti, sem működési értelemben nem megfelelőek valós országstratégia kialakítására, dinamikus kezelésére és a megvalósítás koordinálására.

Az EU-s források akár stratégiai szintű miniszteriális kezelése nem eredményez országstratégiát a gazdaság és társadalom számára. Főleg nem az innovatív, tudásalapú irány igényeit figyelembe véve, hiszen ez a stratégiai irány (amelynek helyességét a tanulmány készítői is elfogadják) olyan „puha” területeket érint kritikus jelentőséggel, mint az oktatás, turizmus, egészségügy, regionális fejlesztés. Jelenleg ezek a területek több minisztérium alig koordinált ágazati tervei alapján, sokszor ellentétes módon, a gazdaságfejlesztési célokat időnként háttérbe szorítva fejlesztenek.

A nemzetstratégiai munka irányításának, ideértve az országstratégia tervezését és a megvalósítás koordinálását is, a kormányzati struktúrán belüli intézményi helyére számos adekvát megoldás elképzelhető. Jelenleg nem ismertek a jövőbeli kormányzati szerkezetre vonatkozó elképzelések, azonban haladó gazdaságpolitikai megfontolások, valamint nemzetközi példák szerint leszögezhető alapelv az, hogy **a nemzetgazdasági tervezés és irányítás feladatait olyan struktúra, illetve működési rend szerint kell kialakítani, amely biztosítani képes minden fejlesztéspolitikai eszköz szinergikus alkalmazását.** Méghozzá fontosabb a működési (együttműködési) folyamat, mint az intézményi struktúra, vagyis nem a minisztériumok neve, hanem a koordináció folyamata lesz a meghatározó a sikerhez.

A kitorési pontok meghatározása során, az alábbi szempontok, területek tudományos és üzletfejlesztési fókuszú értékelését szükséges figyelembe venni:

- **Humán tőke:** az ország humántényező ellátottságának mennyiségi, strukturális és minőségi adottságai, valamint az oktatási rendszer képességei. A globalizált gazdaságban ez még fontosabb, mint valaha. Részben azért, mert egy olyan termelési tényezőről van szó, amellyel a nemzetközi trendeknek kitett, nyitott gazdaságunk mellett is az ország fejlesztési szándékainak meghatározó befolyása lehet, míg például a pénzügyi befektetések befolyásolására korlátozott a magyar gazdasági irányítás lehetősége. Másrészt, ha a gazdaságpolitika elsődleges szerepének a társadalmunk fenntarthatóságához szükséges források előállítását tekintjük, akkor a legfontosabb cél a munkaképes lakosság minél nagyobb részének munkához juttatása kell legyen.

- **Környezeti adottságok:** alapvetően az ország geográfiai helyzete, ökológiai és természeti viszonyai, de részben ide tartozik a társadalmi, politikai és jogi feltételrendszer is, amely azonban lényegesen rugalmasabban alakítható.

- **A globális piacok fejlődési irányai:** a világban érvényesülő technológiai, gazdasági fejlődés trendjei, a jövőben anticipálható módon növekvő kereslettel rendelkező termékek és szolgáltatások jellemzői. Nem várhatjuk meg, amíg újra valamely globális trendek metszéspontjában ránk kacsint a szerencse, hanem tudatos választással kell egyes trendekhez illeszkedve fejlesztenünk gazdaságunkat.

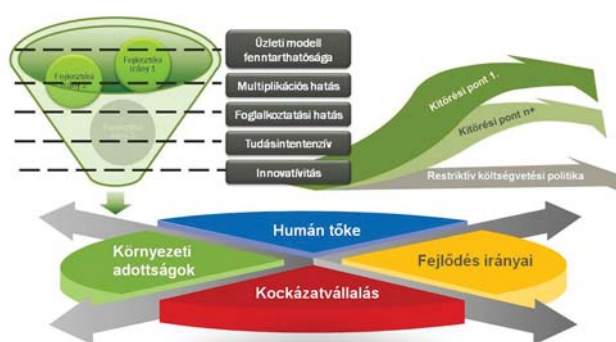

- **Kockázatvállalás:** a világszerte trendekben még alig érzékelhető, alapvetően innováción alapuló lehetőségek kiaknázásához elengedhetetlen, ugyanakkor vállalható mértékű és tudatosan kezelt üzleti kockázatok. A megfelelően előkészített és koordinált befektetések is szükségszerűen egyfajta kockázatvállalással járnak, amely nélkül azonban elképzelhetetlen a gazdasági fejlődést előmozdító kitorési pontok megvalósítása.

A társadalmi-gazdasági felemelkedés stratégiai irányvonalait jelentő kitorési pontok meghatározása egyrészt, a fenti területek szerint értékelt hazai adottságokon, kalkulatív megfontolásokon, részben valós, modern értelemben vett komparatív előnyökön alapszik. Másrészt, **szükség van a megfelelő, nemzetstratégiai struktúra által működtetett fejlesztési- és gazdaságpolitikai „szűrőrendszer” alkalmazására.**

Egy ilyen szűrőrendszer lényege, hogy a felmerülő gazdaságfejlesztési elképzeléseket a következő (szűrési) feltételek érvényesítésével minősítse, illetve csak a ténylegesen fenntartható irányokat engedje a „megvalósítás útjára”.

- **Üzleti modell fenntarthatósága:** életképes, gazdasági értelemben hosszú távon is működésre, fenntartásra alkalmas üzleti konstrukció.
- **Magas multiplikációs hatás:** az üzleti modell megvalósítása milyen hatással van az egyes kapcsolódó, nemzetgazdaságilag szignifikáns szektorok fejlődésére (pl. gyógyturizmus fejlesztése a vendéglátásra).
- **Magas foglalkoztatási hatás:** a kitörési pontok meghatározása során, az állománydalmi jólét biztosíthatósága miatt, preferálni szükséges a magasabb foglalkoztatási rátát eredményező stratégiai irányokat.
- **Innovativitás:** az adott fejlesztési irány lehetőleg minél jelentősebb mértékben alapuljon újszerű koncepción és/vagy technológián, mert az innováció által biztosított versenyelőny miatt, az üzleti modell hosszabb távon fenntartható.
- **Tudásalapú fejlesztések preferálása:** olyan fejlesztési irányok, kitörési pontok preferálása, amelyekben a szellemi hozzáadott érték magas.

5. ábra: az országstratégia tervezési szempontjai és a gazdaságpolitikai szűrőrendszer

A nemzetstratégia tervezésében a szokásos gondolkodás eddig az volt, hogy nem kell túl sok prioritást kijelölni, mert elaprózódnak a fejlesztési pénzek és az energiák (majd azután a gyakorlatban minden erős szakmai vagy területi lobbibeleerőltette a maga kedvenc témáit a tervbe). A magyar gazdaság és társadalom adottságaihoz illeszkedő stratégiai irányok, kitörési pontok kijelölésénél el lehetne térni ettől a „sok-nem sok prioritás” dilemmától. A gazdaság fejlődését már jó ideje alapvetően a magánszektorok mozgatják. Ezt azonban el kell fogadni: értelmetlen lenne egy életképesnek mutató üzletfejlesztési irányt csak azért elfelejteni a fejlesztési célok közül, hogy ne legyen túl sok prioritás. Érdekes lenne inkább átvinni az üzleti életből a „klasztereződés” fogalmát: mint ahogy egyes iparágak vagy akár, eltérő iparágak egymáshoz valamilyen okból kapcsolódó funkciói egymást erősíteni képesek egy vagy több csomósodási pontban, ugyanúgy az ország mostani helyzetére adekvát országstratégia, látószög egymástól távol álló gazdasági tevékenységek közötti szinergiára is építhet.

Példa lehet erre az a folyamat, amely már három-négy éve kibontakozott nálunk az olyan eltérő statisztikai besorolású tevékenységek terén, mint amilyenek a shared service centerek (SSC) gyors elterjedése a fővárosban és azon kívül is, az egészségügyi és wellness-turizmus felfutása, a mozgóképipar méretnövekedése, a felsőfokú oktatási tevékenység nemzetközi

kapcsolatainak bővülése. Itt nem zavaróan tarka szakmai kultúrák egymás mellé kerüléséről van szó, hanem bizonyos termelési tényezők megléte miatt, a magyar gazdaság komparatív előnyeinek manifesztálódásáról. Az érintett szakmákban (filmes operatőr, egyetemi professzor, formatervező, számítógépes szakember, pénzügyi ügyintéző, fogorvos, stb.) a magyar erőforrások (még mindig) meglehetősen szolid bérszinten, jó minőségben szolgáltatnak, ami már elegendő is volt a nemzetközi szinten is érzékelhető sikerekhez. Ezt már „csak” az adórendszer ronthatja le rövidtávon, és a nemzetstratégiai fejlesztés hiánya teheti tönkre hosszabb távon. Viszont egymással koherens, támogató adópolitikával és világos fejlesztési stratégiával, a fejlesztési pénzeket a kitörési pontokhoz rendelve ezek a tevékenységek felfutathatók és jelentős foglalkoztatási hatást elérő klaszterekké fejleszthetők.

A fenti példák közül esettanulmány jelleggel egyet, – a magyar felsőoktatás a középtávú gazdaságélénkítést célzó fejlesztését – kifejtünk érvelésünk alátámasztására.

A felsőoktatás „exporttevékenysége”, a külföldi hallgatók magyarországi képzése már most is érzékelhető, hiszen Magyarországon jelenleg 15 ezer külföldi állampolgárságú felsőoktatási hallgató tanul. Ezek a hallgatók a magyar felsőoktatás kedvező ár/érték aránya miatt költöztek évekre hazánkba. **A szükséges humán tőke, a nemzetközileg versenyképes termelési tényező jelentős része tehát már most is rendelkezésünkre áll.**

Környezeti feltételeink adottak egy ilyen fejlesztéshez, hiszen a külföldi hallgatók létszámának nagymértékű bővülése sem igényel olyan infrastrukturális háttérrel, ami a felhasználható EU források és a felszabaduló jelenlegi infrastruktúra kombinációjával – de akár magánberuházásokkal is – ne lenne rövid időn belül megteremthető. Ráadásul a potenciálisan meghatározó küldő területek (Ázsia, Közel-Kelet, környező országok) számára Magyarország a tanulási lehetőségek szempontjából hiteles Európa integráns része, így nem újrapozicionálni kell a potenciális ügyfeleknél a magyar szolgáltatókat, hanem csak ezt az értékünket tudatosítani.

Azonosíthatóak egy globálisan is érzékelhető fejlődés a keresletben is, hiszen az OECD (Forrás: Education at a Glance, 2007) felmérése szerint a világban az elmúlt 10 évben ugrászerűen nőtt a külföldi hallgatói mobilitás a felsőoktatáson belül: 2000. és 2007. évek összehasonlításában több mint 70%-kal emelkedett a mobilitás mértéke, így mára 3 millió főt meghaladó létszámú diák tanul hazájától távol.

Ez a piac ugyanakkor még fejlődésben van, **ha a mérsékelt kockázatot felvállalva most kezdünk el fejleszteni lehetőségeinkhez mért, jelentős szeletet foghatunk meg a keresletből,** míg évek múlva csak erős regionális konkurenciával küzdve, korlátozottabbak lesznek esélyeink.

A felsőoktatási export fejlesztése jól szemlélteti, hogy milyen irányokat preferálna az általunk javasolt gazdaságpolitikai szűrőrendszer.

- **A felsőoktatási oktatás üzleti modelljének fenntarthatóságát például csak alig korlátozza a magyar bérszínvonal fejlődése,** főleg ha ezt a megfelelő minőségi fejlődés kíséri. Jó szolgáltatással, folyamatos fejlesztésekkel nehéz elképzelni, hogy a feltörekvő gazdaságok ezen a területen olcsóbb erőforrásaikkal veszélyeztetnék a tevékenység versenyképességét.
- A külföldi hallgatók által elköltött forint jelentős része magyar szolgáltatásokra (lakásbérlet, szórakozás, vendéglátás) jut, **ezen költségek multiplikációs hatása magas.** Debrecenben és Szegeden történt kutatások¹³ adatai szerint átlag 140-180 000 Ft-ot havonta (Budapesten ez az érték elérheti a havi 200 000 Ft-ot is), míg a magyar állampolgárságú hallgatók mindössze 40 000 Ft-ot költenek ugyanott. A külföldi hallgatók környék, város gazdaságát tápláló költségeinek mértéke annál nagyobb, minél távolabbról érkeznek. Az elemzések szerint, gazdasági értelemben, a környező országokból származó diákok költségeit felülmúlják az EU más államaiból, vagy éppen Ázsiából, Afrikából, illetve a tengeren túlról érkező diákok által generált – tulajdonképpen – export bevételek.
- Az innováció és a tudásalapú fejlesztési jelleg ennél a tevékenységnél pedig alapvető jellemzők.

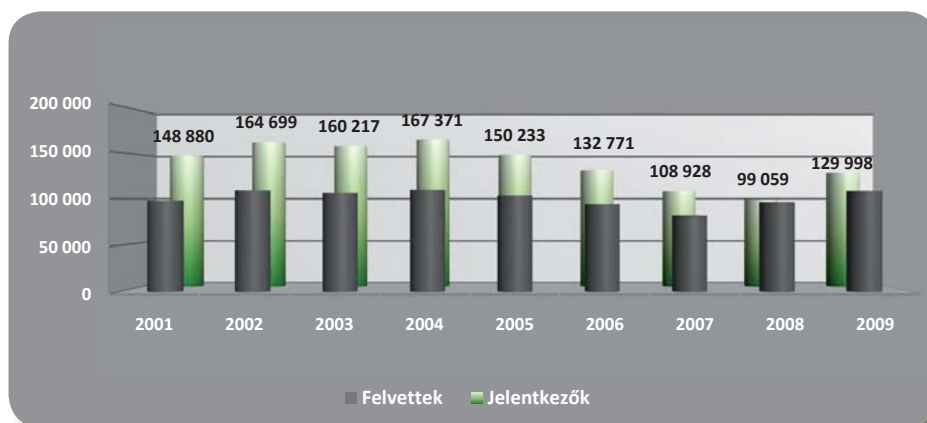
¹³ Árva, L.- Könyves, E.[2009a] : Specificities of Education Related Spending at Eastern Hungarian Universities. AVA Conference Papers. Debrecen. 2009.
 Árva, L. -Könyves, E. [2009b]: Educational Tourism and Its Effects on Regional Economy and Destination Management. Conference Paper, Veszprém, 2009. október.

5. FELSŐOKTATÁSI HELYZETELEMZÉS

A felsőoktatási exporttevékenység erősítésének indokoltságát erősítik azok a tendenciák, amelyek ma a magyar felsőoktatást jellemzik.

A hazai felsőoktatás helyzetének megítélése már az elmúlt években is számos kérdés, aggodalom és a jövőre vonatkozó feltételezés megfogalmazására adott okot. A rendszerváltozás óta eltelt időszakban több új, korábbi jelentős múlttal nem rendelkező, ugyanakkor a felsőoktatás iránt fokozódó társadalmi igényeknek való megfelelést, bizonyos minőségi szinten megvalósítani képes intézmény jelent meg az oktatás rendszerében. Mára összesen 71 felsőoktatási intézmény rendelkezik hazai akkreditációval Magyarországon. A felsőoktatási kínálat bővülését talán leginkább szembeutó módon a feladatellátási helyek, karok számára jelentős növekedése jelzi. **A '90-es évek elejének adatait elemzési bázisként tekintve megállapítható, hogy a 2007/2008-as tanévre a felsőoktatási karok száma több mint 50%-kal bővült.**

A hazai felsőoktatásban jelenleg közel 420 ezer hallgató tanul, ennek valamivel kevesebb mint 50%-a államilag támogatott képzésben. **Az általános demográfiai visszaesést, valamint az elmúlt évek tapasztalatait is figyelembe véve, az aktuálisan érintett korosztályok mind nagyobb hányada van jelen a felsőoktatásban. Az ezredforduló első éveinek 100 ezer főt is meghaladó felvételi adataihoz viszonyítva, napjainkra már számottevő mértékben visszaesett a felsőoktatás rendszerébe belépni szándékozó felvételizők száma.** 2007-ben 108 928 jelentkezőből 81 637 fő, míg 2008-ban a mindösszesen felvételiző 96 986 főből 81 101 fő kezdte meg felsőoktatási tanulmányait. A felsőoktatási kínálat bővülése, és mindeközben a jelentkezők számának csökkenése a felvételi arányok jelentős erősödését eredményezte, amely természetesen felveti a minőségi romlás kockázatát. Tekintve a fenti tendenciákat, a felsőoktatási férőhely kihasználtság szintje egyre mérsékeltebb. Ezt a kedvezőtlen folyamatot várhatóan tovább erősíti, hogy a demográfiai tendenciák miatt, a felsőoktatás rendszerébe belépni szándékozóak száma tovább csökken a jövőben.

6. ábra: A felvettek létszáma a jelentkezők arányában a magyar felsőoktatásban

A 90-es évek elején jelentkező felsőoktatási keresletnövekedés hatására bővült a felsőoktatási oktatók létszáma, valamint jelentős infrastruktúrafejlesztési beruházások indultak. A negatív demográfiai folyamatok miatt azonban, a rendelkezésre álló kapacitások költséghatékony kihasználhatósága prognosztizálhatóan veszélybe kerül. Ennek kockázatait az állam, a felvehető hallgatók számának növelésével, illetve – azon belül – az állami finanszírozásban részesített hallgatók arányának növelésével próbálta kezelni. Nyilvánvaló, hogy ez az eszköz hosszú távon nem jelenthet fenntartható megoldást.

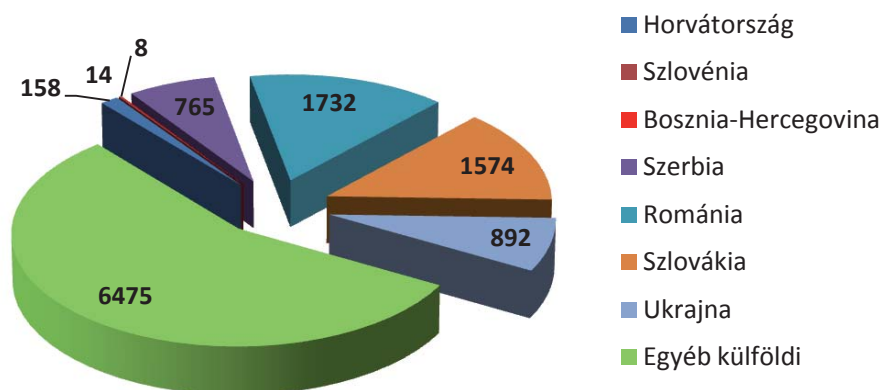
A jelentkezők számának csökkenése 4-5 éven belül

- még a nagy múltú és nagy hallgatói létszámmal rendelkező egyetemeken is nagy számban fogja a magasan képzett oktatók elbocsátását eredményezni;
- összeomlással fenyegeti az elmúlt évek egyetemi és főiskolai kapacitásbővítő PPP programjait;
- veszélybe sodorja a kisebb, illetve nem népszerű szakokat oktató magyar felsőfokú tanintézeteket (elsősorban kisebb főiskolákat).

A vidéki városok nagy részében, különösen az ország keleti részében, az ipar a kilencvenes években úgy omlott össze, hogy annak helyét betelepülő multik nem, vagy csak részlegesen tudták átvenni. Ezekben a vidéki városokban, a gazdaság egy jelentős része az ott tanuló egyetemistákból és főiskolásokból él (elsősorban Szeged, Miskolc, Nyíregyháza, Eger, Szolnok említhető itt, kisebb mértékben igaz ez Pécsre, Sopronra, Kaposvárra és Szombathelyre is). Ezekben a városokban a gazdaság egyik legfontosabb motorja az ott tanuló hallgatók költése. **Az egyetemek és főiskolák pozícióromlása, a hallgatói létszám jelentősebb csökkenése, illetve a kisebb főiskolák bezárása alapvetően megrendítheti e városok gazdaságát. A megoldás nem a rossz struktúrák „foltozása”, hanem a felsőoktatás új pályára állítása.** Meg kell őrizni a magyar felsőoktatási rendszert, de nem puha pénzek beöntésével, hanem olyan szolgáltatás megerősítésével, amelynek van piaca, amely eltartja a rendszert.

A rendszerváltozás időszakában valamivel több, mint 17 ezer főállású tanár, oktató tevékenykedett a magyarországi felsőoktatásban. Ez a szám napjainkra meghaladja a 22 ezer fős létszámot, ami a 90'-es évek elejéhez viszonyítva, közel 30%-os növekedést jelent. A felsőoktatásban tanuló, egy főre jutó oktatói arány 19,1, amely nemzetközi összehasonlításban még mindig mérsékeltnek tekinthető.

Magyarországon jelenleg 15 ezer fő külföldi állampolgárságú felsőoktatási hallgató tanul. Ebből több mint 11,5 ezer fő nappali, közel 3 ezer fő levelező, valamint kb. 700 fő esti, illetve távoktatási rendszerben végzi tanulmányait. Szemben a rendszerváltozást megelőző időszakokkal, amikor a hazánkban tanuló külföldiek elsősorban a „baráti” országokból, ösztöndíj útján itt tanuló hallgatókat jelentették, a fordulat éveit követően, a határon túli magyar hallgatók számára új távlatok nyíltak.

7. ábra: a külföldi hallgatók megoszlása a küldő országok szerint, 2009.

A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók mintegy 45%-os részaránya a környező országokból érkezik, döntő többségük, feltehetően, a külhoni magyarságot képviselik, ugyanakkor **mára az 50%-t meghaladta a nem magyar nemzetiségű külföldiek aránya.**

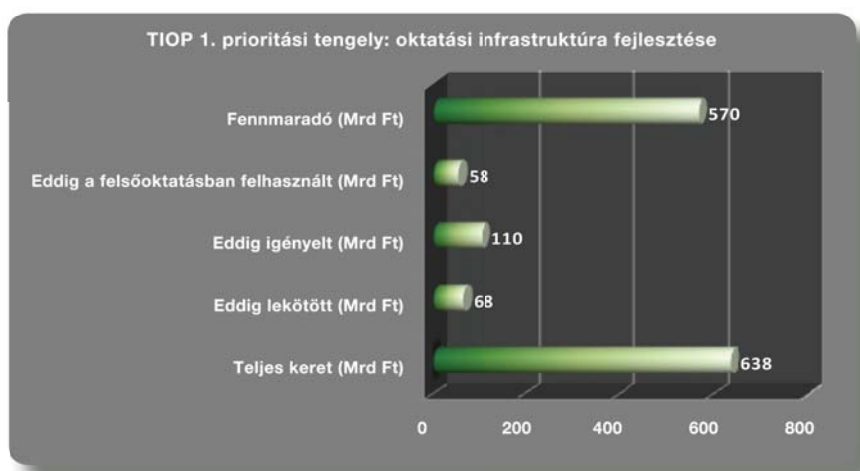
A külföldi hallgatók aránya jelenleg magas az orvosi, állatorvosi szakokon (20-40%). Az átlagosnál magasabb a mérnökképzésben (de csak egyes egyetemeken), átlag alatti az üzleti fakultásokon, a természettudományi, matematikai és egyéb képzésekben.

6. FELSŐOKTATÁSI EXPORTÖSZTÖNZÉS

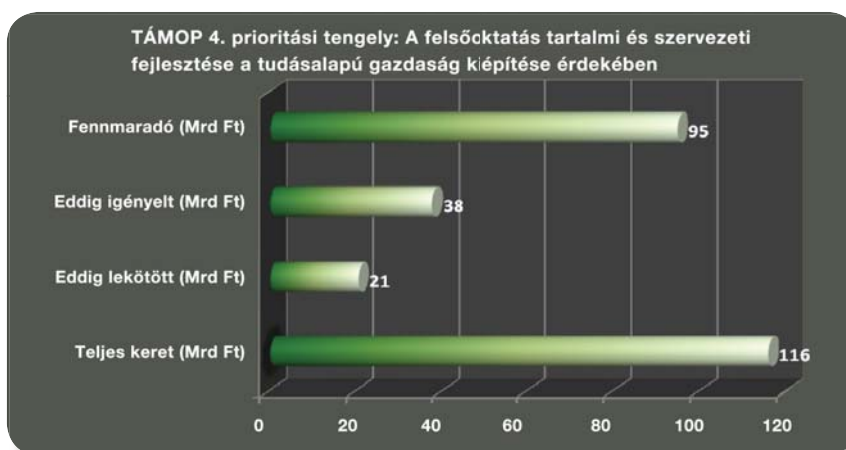
Amint az előző fejezetben bemutatottuk, a felsőoktatás „exportképességének” növelése Magyarország egyik kitörési pontja lehet. Egyelőre a külföldiek magyarországi oktatása messze nem éri el az adottságaink által kínált lehetőséget.

Érdekes megvizsgálni, hogy mi hiányzik a lehetőség kiaknázáshoz.

Elsőként leszögezendő, hogy ezúttal nem a pénz hiányzik, hiszen a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Programban (TIOP) és a Társadalmi Megújulás Operatív Programban (TÁMOP) kifejezetten a felsőoktatás céljaira külön pályázatok állnak rendelkezésre. Ezek a pályázati konstrukciók ráadásul olyan prioritási tengelyek részei, amelyeken belül az arányok, a két-évente újra tervezett akciótervekben, a Kormányzat döntése alapján újraoszthatóak. Az érintett prioritási tengelyekben még jelentős forrás található.

8. ábra: az oktatási infrastruktúra fejlesztésére rendelkezésre álló keretek státusza¹⁴

9. ábra: a felsőoktatás tartalmi, szervezeti fejlesztésére rendelkezésre álló keretek státusza¹⁴

Vagyis, **gyakorlatilag csak a Kormányzat szándékán áll, hogy ezekből a jelentős keretekből mennyit szán a felsőoktatás fejlesztésére.** A jelenlegi forrásfelhasználást számbavéve ráadásul, az eddig lekötött összegek is csak a hétéves keretek 10-25%-át érik el, így jelentős a mozgástér.

¹⁴ az NFÜ honlapján található 2009 októberi forrás-felhasználási adatok és a TIOP-ban rögzített keret alapján

Ugyanakkor a jelenlegi pályázati konstrukciók nem foglalkoznak a külföldi hallgatók oktatásának lehetőségével, ennek támogatási feltételeit ki kell alakítani, ha a felsőoktatási export ösztönzése támogatott céllá válik.

Az elérhető adatok szerint, jelenleg több mint 15 ezer külföldi hallgató tanul a magyar felsőoktatásban. Becslésünk szerint reális lehet akár további 15-20 ezer külföldi hallgató bevonása is a hazai felsőoktatásba, vagyis a jelenleg aktuális alacsony mértékről árulkodó adatokat bázisnak tekintve akár 100-130%-os növekedésre van lehetőség akár 3-5 éven belül.

Mivel a forrás rendelkezésre áll, az igazi kérdés az, hogy milyen fejlesztésekre van szükség ahhoz, hogy a magyar felsőoktatás versenyképes legyen a nemzetközi piacon. Az igények szerencsére igen jól ismerhetők, hiszen a külföldi hallgatók oktatása nem példa nélküli ma sem, sőt egyes felsőoktatási karokon kifejezetten jellemző ez a képzési vonal. Ezek a karok nemzetközi hírnevet és jelentős bevételeket tudhatnak maguknak már ma is. Más intézmények viszont hiába próbálkoztak az elmúlt években bővíteni a külföldi hallgatókból származó bevételüket. Ezek a próbálkozások és a jó példák a következő tanulságokkal szolgálnak:

- A felsőoktatási helyet kereső külföldi hallgatókkal egy-egy magyarországi egyetem, főiskola – főleg egy kar önmagában – gyakorlatilag nem ismertethető meg, mivel a nemzetközi szinten nem képviselnek ismert brand-et, mint mondjuk a Harvard, vagy a Yale egyetem. Csak a külföldiek számára értelmezhető desztinációkat érdemes marketingmunkával megtámogatni. Magyarország a – reménybeli – fő küldőterületnek számító Ázsiából és az Arab félszigetről vonzó európai desztinációnak minősülhet. Így ezen a szinten kell erősíteni a – felsőoktatás potenciális résztvevőit megcélzó marketingtevékenységben, erre alapozva kell felkínálni az egyetemi helyeket, megfelelően pozícionálva azokat az erős nemzetközi mezőnyben.
- Ilyen léptékű és színvonalú marketingmunkát a felsőoktatási intézmények nem képesek egyedül sikeresen végrehajtani. Erre a pénzügyi háttérük és kapacitásaik sem alkalmas. Ez csak országos szinten koordináltan, megfelelő források bevonásával lehetséges.
- Van néhány olyan egyetem Magyarországon, amely részben kivételként kezelhető a fentiek alól, és már most is erős hagyományokkal rendelkezik az idegennyelvű oktatásban. Ezeknél az intézményeknél az infrastrukturális és oktatói kapacitásban rejlő korlátok feloldása segíthetne a külföldi hallgatók számának növelésében.

Természetesen egy marketingkampány csak akkor vezethet tényleg sikerre középtávon, ha a Magyarországot választó külföldi hallgatókat megfelelő minőségű oktatási szolgáltatás, színvonalas lakhatási lehetőségek, és élményszerű környezet várja. Ezek a fejlesztések, a már ezen a téren sikeres karok esetében a továbblépést, a többi karnál, intézménynél pedig a piacralépést szolgálhatják.

A nemzetközi szinten mért versenyképességhez a következő feltételek elérése szükséges:

1. Aktualizált, a korszerű tanulási módszerekhez igazodó, elektronikus formában is feldolgozott, idegen (elsősorban angol) nyelvű tananyagok;
2. Idegen nyelvet jól beszélő oktatói gárda;
3. Az oktatáshoz szükséges eszközpark;
4. A külföldi hallgatók beilleszkedését, napi jellegű ügyeit is támogató egyetemi szolgáltatások;
5. Színvonalas kollégiumi-, vagy albérleti lakhatási lehetőségek;
6. Vonzó környezet és szórakozási lehetőségek, pezsgő kulturális- és társasági élet a befogadó városban.

A fenti feltételek eléréséhez az érintett intézményeknek, városoknak eltérő, komplex fejlesztéseket kell megvalósítaniuk, amelyeket egyedi kiemelt projektekként érdemes kezelni az ÚMFT támogatási logikájában.

Ezeket a fejlesztéseket az adott intézmény piaci lehetőségeihez, adottságaihoz kell igazítani. A fejlesztéseknek jellemzően a következő elemeket kell lefedniük:

1. Korszerű tananyagok, licenzek megvásárlása külföldről. A meglévő tananyagok megújítása, -aktualizálása, -lefordítása idegen nyelv(ek)re, -elektronizálása;
2. Külföldi oktatók szerződtetése; vendégelőadók meghívása
3. A magyar oktatók nyelvtudásának fejlesztése, szakmai továbbképzések;
4. Az oktatások háttérét biztosító eszközfejlesztések;
5. A külföldi hallgatókat idegennyelvű szolgáltatásokkal segítő ügyfélszolgálatok kialakítása;

6. Kollégiumi fejlesztések;
7. A belső menedzsmentrendszerek fejlesztése, a megfelelő üzleti- és minőségmenedzsment megteremtése érdekében;
8. Együttműködés kialakítása, és közös fejlesztési célok azonosítása a befogadó várossal (pl.: a városrészek rehabilitációja összhangban az egyetemi campus fejlesztésével).

Az egyes intézmények fejlesztései mellett országos szinten is szükség van fejlesztésekre, amelyek egy kiemelt projektben foghatóak össze és ilyen formában finanszírozhatóak:

1. Egyszerűsíteni kell az oktatás céljából beutazó külföldiek tartozkodási engedélyének megszerzését;
2. A keresletet, kínálatot pontosan felmérve, a reálisan elérhető piacokat célzó, nemzetközi marketing tevékenységet kell folytatni a desztinációk megismertetése céljából;
3. El kell hárítani a külföldi hallgatói létszám növelése ellen ható jogszabályi és finanszírozási típusú korlátokat (pl.: a térítéses hallgatók számának korlátozása);
4. Meg kell kötni külföldi oktatási intézményekkel azokat az együttműködési megállapodásokat, amelyek keretében azok oktatási tevékenységet (és ezzel hallgatókat) helyeznek ki Magyarországra;
5. Meg kell kötni azokat a hiányzó, kétoldalú megállapodásokat, amelyek a megcélzott küldő országok diplomáinak kölcsönös elismerését, illetve a hallgatók beutazását megoldják.

Az országos szintű feladatok ellátása és a koordináció – meglátásunk szerint – a jelenleg a témával foglalkozó szervezetek megerősítését igényli. Szükség van egy olyan, megfelelő felhatalmazással és erőforrásokkal rendelkező fejlesztési ügynökségre¹⁵, amelyik ellátja az előző bekezdésben felsorolt feladatokat, és egyben van ráhatása a támogatásból finanszírozott egyetemi fejlesztésekre is.

¹⁵ jelenleg például a Study Transfer Program Oktatásfejlesztési Kht. foglalkozik ezzel a feladattal állami szinten

Mit nyerhet az ország, ha a javasolt fejlesztések megvalósulnak:

Minden 10 külföldi hallgatóval 2 közvetlen munkahely jön létre. A 20 000 fős célérték esetében ez már 4000 fő jellemzően egyetemi oktatói, magas hozzáadott értékű munkakört jelent.

Kutatások szerint egy külföldi hallgató átlagosan havonta 140-200 ezer Ft-ot költ, amely a multiplikációs hatáson keresztül akár 3-5 fő számára jelent jövedelmet. Ha a külföldi hallgatók létszáma eléri a 30-35 ezret, akkor a befogadó városokban általuk évente elköltött pénz meghaladhatja a 38-40 Mrd Ft-ot.

Mivel a magyar hallgatók száma érezhetően csökken, ezért az ország csak kevesebb kart, intézményt, oktatót igényel. A magyar hallgatói létszám szinten tartása is csak úgy volt lehetséges az elmúlt években, hogy a felvételi követelményekből engedtek folyamatosan az intézmények.

Amennyiben valamilyen beavatkozás nem változtatja meg ezt a trendet, három – öt éven belül felsőoktatási intézményeket kell Magyarországon bezárni. Valószínűsíthető, hogy a hallgatókért folytatott versenyben a vidéki főiskolák veszíthetnek, ami a befogadó városok számára gazdasági katasztrófát jelentene, hiszen az intézmények munkahelyek ezreit biztosítják ma.

Ilyen meghatározó szerepe van a helyi gazdaságban például a szolnoki, szegedi, egri, miskolci, nyíregyházi felsőoktatási intézményeknek.

A veszélyeztetett intézmények megmentése, munkahelyek ezreit védi meg, megelőzve egy súlyos, lokális gazdasági és szociális válságot.

A külföldi, fizető hallgatók megjelenése magasabb színvonalat kényszerít ki az oktatásban, ami természetesen a magyar hallgatók számára is előnyös. Ezáltal a magyar hallgatók képzettsége emelkedik, ami további gazdasági növekedést gerjesztő tényezővé válhat.

A külföldi hallgatóktól származó bevétel lehetővé teszi az állami finanszírozású szakokon a felvételi követelmények szigorítását. A hallgatók megválogatásával, a megfelelő tanár-diák arány helyreállításával visszaadható a diploma korábbi súlya és értéke.

Egyben, ha az egyetemek a főiskolák magyar hallgatóinak elcsábítása helyett külföldi hallgatókkal biztosítják fennmaradásukat, visszaállhat az egészséges szerkezetű munkamegosztás a magyar főiskolák és egyetemek között.

Tisztában vagyunk vele, hogy itt vázolt javaslatunk az ország összes gazdasági problémáját nem orvosolják, de szeretnénk egy példát mutatni arra, hogy egyszerűbb, kreatív intézkedésekkel jelentős, adott esetben mélyenható eredményeket lehet elérni a fenntartható fejlődés érdekében.

